

Nikonov, A. V., and Khrystenko, N. P. "Suchasni napriamky vprovadzhennia podatkovoi reformy v Ukraini" [Current areas of tax reform in Ukraine]. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=519>

"Pokaznyky vykonannia biudzhetu Ukrainy" [Indicators of Budget of Ukraine]. http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=77643

Pokataieva, O. V. "Udoskonalennia mekhanizmu spravliannia rentnykh platezhiv v Ukraini" [Improving the mechanism for collecting rent payments in Ukraine]. *Visnyk Zaporizkoho Natsionalnoho universytetu*, no. 3 (2011): 81-86.

Shkarupa, O. V., and Romanchenko, A. V. "Analiz problem ta napriamkiv udoskonalennia systemy opodatkuвання v Ukraini" [Analysis of problems and areas of improvement of the tax system in Ukraine]. *Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky*, no. 1 (2010): 185-191.

Shovkun, I. "Fiskalne rehuliuвання naukovo-tekhnichnykh ta innovatsiynnykh protsesiv v ekonomitsi i kontseptualnyi analiz rehuliatyvnoho vplyvu proektu Podatkovoho kodeksu Ukrainy" [Fiscal adjustment in research and innovation in the economy and conceptual analysis of the regulatory impact of the Tax Code of Ukraine]. *Visnyk podatkovoi sluzhby Ukrainy*, no. 30 (2010): 12-17.

Uhrovetskyi, O. P. "Do okremykh pytan proektu Podatkovoho kodeksu" [To separate questions of the Tax Code]. *Derzhava ta rehiony*, no. 3 (2009): 15-17.

"Uriad zanyzyv vtraty biudzhetu vid derzhavnoi dopomohy na 2013 rik" [The government underestimated the loss of state aid budget for 2013]. <http://mpr.in.ua/news/64>

Vakhnovska, N. A. "Podatkovi kodeks v konteksti reformuvannia podatkovoi systemy Ukrainy" [Tax Code in the context of reforming the tax system of Ukraine]. *Ekonomichnyi forum*, no. 1 (2011): 1-7.

Varnalii, Z. S. "Reformuvannia podatkovoi systemy v umovakh hlobalizatsiynnykh ta intehtatsiynnykh protsesiv" [Reforming the tax system in terms of globalization and integration processes]. *Teoretychni ta prykladni pytannia ekonomiky*, no. 24 (2010): 69-76.

"Zamozhne suspilstvo, konkurentospromozhna ekonomika, efektyvna derzhava: prohrama ekonomichnykh reform na 2010 – 2014 pp." [Prosperous Society, Competitive Economy, Effective State: economic reform program in 2010 – 2014 pp.]. http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf

УДК 336.717

КОНКУРЕНТНЕ СЕРЕДОВИЩЕ НАЦІОНАЛЬНОГО РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ: СУТНІСТЬ ТА ПІДХОДИ ДО СЕГМЕНТАЦІЇ

© 2014 УРУСОВА С. С.

УДК 336.717

Урусова С. С. Конкурентне середовище національного ринку банківських послуг: сутність та підходи до сегментації

Мета статті полягає у вивченні сутності поняття «конкурентне середовище ринку банківських послуг» та оцінці придатності сучасних підходів до його сегментації для обґрунтування конкурентної стратегії банку. На основі аналізу та синтезу теоретичних підходів науковців визначено сутність конкурентного середовища ринку банківських послуг, систематизовано методичні засади його структурного аналізу. За результатами дослідження встановлено відсутність у науковій літературі ефективного інструментарію сегментації конкурентного середовища національного ринку банківських послуг, здатного забезпечити інформаційні потреби формування конкурентної стратегії банку щодо ідентифікації прямих та потенційних конкурентів банку та визначення їх конкурентної сили. Перспективою подальших досліджень у даному напрямку є розробка науково-методичних положень сегментації конкурентного середовища національного ринку банківських послуг, адекватних потребам стратегічного управління конкурентоспроможністю банку. Це дозволить підвищити обґрунтованість конкурентної стратегії банку та забезпечити ефективність її практичної реалізації.

Ключові слова: банк, конкуренція, конкурентне середовище, ринок банківських послуг, сегментація, конкурентна стратегія.

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 21.

Урусова Світлана Сергіївна – аспірант, кафедра економіки та фінансів, Харківський національний університет внутрішніх справ (пр. 50-річчя СРСР, 27, Харків, Україна)

E-mail: svurusova@gmail.com

УДК 336.717

Урусова С. С. Конкурентная среда национального рынка банковских услуг: сущность и подходы к сегментации

Цель статьи заключается в изучении сущности понятия «конкурентная среда рынка банковских услуг» и оценке пригодности современных подходов к его сегментации для обоснования конкурентной стратегии банка. На основе анализа и синтеза теоретических подходов ученых определена сущность конкурентной среды рынка банковских услуг, систематизированы методические основы его структурного анализа. По результатам исследования установлено отсутствие в научной литературе эффективного инструментария сегментации конкурентной среды национального рынка банковских услуг, способного обеспечить информационные потребности формирования конкурентной стратегии банка по идентификации прямых и потенциальных конкурентов банка и определению их конкурентной силы. Перспективой дальнейших исследований в данном направлении является разработка научно-методических положений сегментации конкурентной среды национального рынка банковских услуг, адекватных потребностям стратегического управления конкурентоспособностью банка. Это позволит повысить обоснованность конкурентной стратегии банка и обеспечить эффективность ее практической реализации.

Ключевые слова: банк, конкуренция, конкурентная среда, рынок банковских услуг, сегментация, конкурентная стратегия.

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Библ.:** 21.

Урусова Светлана Сергеевна – аспирант, кафедра экономики и финансов, Харьковский национальный университет внутренних дел (пр. 50-летия СССР, 27, Харьков, Украина)

E-mail: svurusova@gmail.com

UDC 336.717

Urusova S. S. Competitive Environment of the National Market of Banking Services: Essence and Approaches to Segmentation

The goal of the article lies in the study of essence of the "competitive environment of the market of banking services" notion and assessment of suitability of modern approaches to its segmentation for justifying the bank competitive strategy. On the basis of analysis and synthesis of theoretical approaches of scientists the article determines essence of competitive environment of the market of banking services and systemises methodical grounds of its structural analysis. The article establishes absence, in scientific literature, of efficient instruments of segmentation of competitive environment of the national market of banking services, capable of ensuring information requirements of formation of the competitive bank strategy on identification of direct and potential bank competitors and identification of their competitive strength. The prospect of further studies in this direction is development of scientific and methodical provisions of segmentation of competitive environment of the national market of banking services, adequate to the requirements of strategic management of bank competitiveness. This would allow increase of justification of the bank competitive strategy and ensure efficiency of its practical realisation.

Key words: bank, competition, competitive environment, market of banking services, segmentation, competitive strategy.

Pic.: 1. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 21.

Urusova Svitlana S.– Postgraduate Student, Department of Economics and Finance, Kharkiv National University of Internal Affairs (pr. 50-richchya SRSR, 27, Kharkiv, Ukraine)

E-mail: svurusova@gmail.com

Активне поглинання національної банківської системи іноземним капіталом на тлі погіршення економічної ситуації в країні спричинили трансформацію умов ведення банківського бізнесу. Внаслідок значно вищої ресурсної забезпеченості, капіталізації та, відповідно, здатності у більшій мірі задовольняти попит споживачів на банківські продукти і послуги, експансія іноземного капіталу на вітчизняний ринок банківських послуг станом на 01.01.2013 р. досягла таких масштабів: кількість банківських установ з іноземним капіталом становить 51 банк (30% загальної кількості діючих в Україні банків) і 22 банки зі 100%-м іноземним капіталом; частка іноземного капіталу в статутних фондах вітчизняних банків становила 39,5% [8].

Така ситуація створила додаткові ризики банківської діяльності та спричинила загострення конкуренції на ринку банківських послуг. Необхідність постійного вдосконалення систем менеджменту банку з метою випередження конкурентів за рівнем якості обслуговування клієнтів та усунення їх конкурентного впливу у ключових сегментах ринку банківських послуг шляхом збільшення конкурентних позицій та формування конкурентних переваг вимагає вироблення чіткого плану дій, спрямованого на координацію усіх видів та напрямів діяльності банку на досягнення встановлених цілей. Таким інструментом виступає конкурентна стратегія банку, ефективність якої напрямом залежить від наявності об'єктивної інформації щодо структури конкурентного середовища ринку банківських послуг, конкурентної сили прямих та потенційних конкурентів, а також характерних особливостей їх конкурентної політики. Зазначене доводить необхідність уточнення сутності конкурентного середовища національного ринку банківських послуг і поглиблення теоретико-методичних засад його сегментації.

Дослідженню питань конкуренції у різних секторах економіки присвячено роботи багатьох сучасних науковців та класиків економічної теорії. Основоположниками теорії конкуренції вважаються відомі економісти класики А. Сміт, А. Маршалл, К. Маркс, П. Хейне, М. Портер, Ф. Еджуорт, А. Курно, Д. Робінсон, Е. Чемберлін, Й. Шумпетер, Ф. Хайек та ін., які визначили її сутність та вплив на ринкову кон'юнктуру, сформувавши різні моделі конкуренції та концептуальні засади їх практичного застосування, вивчили характер впливу явища конкуренції на економіку країни у цілому.

Розвиток основоположних концепцій теорії конкуренції отримали у роботах сучасних вітчизняних науковців, таких як А. Гальчинський та А. Чухно, які досліджували тенденції розвитку конкурентних відносин на національних ринках, І. Дахно, роботи якого присвячено проблемам регулювання конкуренції. Зарубіжні вчені Г. Азоев та І. Багієв виокремили конкурентне середовище підприємства в структурі маркетингового та визначили його роль як стимулятора економічної активності суб'єктів господарювання та ін. Але, незважаючи на вагомий вклад зазначених досліджень у теорію конкуренції, до сьогодні залишились недостатньо висвітленими питання науково-методичного забезпечення сегментації конкурентного середовища ринку банківських послуг як основи формування конкурентної стратегії банку.

Метою даного дослідження є вивчення сутності поняття «конкурентне середовище ринку банківських послуг», а також оцінка придатності сучасних підходів до його сегментації для обґрунтування конкурентної стратегії банку.

Перехід вітчизняної економіки до ринкового типу підвищив роль конкуренції як засобу саморегулювання та самоорганізації ринків. У процесі реалізації грошово-кре-

дитної політики держави, забезпечення стабільної динаміки розширеного відтворення ВВП та соціально-економічного розвитку держави у цілому конкуренція на ринку банківських послуг впливає на якість надання банківських продуктів і послуг, корегує їх вартість та формує інфраструктуру ринку в цілому, що у сукупності визначає ступінь задоволення клієнтів банківським обслуговуванням та рівень довіри населення до банківської системи.

Погоджуючись із твердженням, що «напрями аналізу конкурентних відносин у банківській сфері суттєво залежать від розуміння сутності банківської конкуренції» [2] першочерговим завданням є визначення сутності та природи явища банківської конкуренції.

У загальному вигляді конкуренцію визначають як суперництво ринкових суб'єктів, зацікавлених в досягненні однієї і тієї ж мети [17].

На ринку банківських послуг конкурентна боротьба між його учасниками здійснюється з метою завоювання провідних конкурентних позицій (утримання значних ринкових часток у найбільш привабливих сегментах чи на ринку у цілому), набуття стійких конкурентних переваг, здатних звільнити їх від базових залежностей – нестабільності світових фінансових ринків, несприятливого співвідношення попиту та пропозиції на ресурсному ринку, залежності від ринкових ризиків тощо. Результатами такої боротьби для споживачів банківських продуктів є лібералізація цін на банківські продукти і послуги та підвищення якості банківського обслуговування, для держави – пошкваллення економічних процесів і підвищення добробуту населення.

Значна диверсифікація продуктових кошиків банківських установ, розвиток фінансових інновацій та складна інституційна структура ринку фінансових послуг обумовлюють вихід діяльності сучасних банків за рамки класичного фінансового посередництва. Сьогодні банківські установи пропонують широкий спектр продуктів і послуг, починаючи від відкриття та обслуговування рахунків клієнтів до гарантування, поручительства тощо.

Таким чином, сучасна банківська конкуренція, як динамічний процес суперництва банків та інших кредитних інституцій у прагненні досягти цілей конкурентної боротьби (завоювання провідних конкурентних позицій, набуття стійких конкурентних переваг, забезпечення стабільності діяльності тощо) задля забезпечення конкурентоспроможності як засобу підвищення ефективності функціонування у конкурентному середовищі, виходить за межі суперництва виключного між банками, як професійними учасниками ринку банківських послуг. Але незважаючи на широкий спектр послуг, пропонованих спеціалізованими небанківськими фінансово-кредитними установами в Україні, розмір їх активів є значно меншим за активи банківських установ та вони не здатні істотно конкурувати з банками.

Наступним етапом дослідження є з'ясування сутності поняття «конкурентне середовище ринку» та визначення його особливостей в банківській сфері.

У загальному розумінні конкурентне середовище ринку представляє собою сукупність його учасників. Більш детально визначення сутності поняття «конкурентне середовище» пропонують такі автори, як М. Саєнко [15], який стверджує, що «це суб'єкти конкурентної боротьби (конкуренти) і їх дії із забезпечення власних інтересів, у результаті чого формуються певні умови діяльності підприємства»,

С. Нестеренко [7], який зазначає, що «конкурентне середовище – це результат і умови взаємодії великої кількості суб'єктів ринку, що визначає відповідний рівень економічного суперництва і можливість впливу окремих економічних агентів на загальної ринкової ситуацію», а також О. Сідельник [16] – «конкурентне середовище у банківському секторі – це специфічна сфера конкурентної взаємодії банків, поведінка яких формується за умов сукупності чинників, які визначають відповідний рівень розвитку ринку фінансових послуг». Отже автори одноставні у визначенні досліджуваного поняття як сукупності учасників ринку, дії яких в процесі реалізації власних інтересів визначають рівень конкуренції на ринку та ступінь його розвитку.

Таке бачення сутності досліджуваного поняття узгоджується з твердженням С. Нестеренка [7], який зазначає, що «конкурентне середовище формує види, типи, форми та методи конкуренції, інфраструктуру ринку, характер його державного регулювання»; конкурентне середовище є динамічним за темпами, глибиною, масштабністю змін на окремих конкретних ринках, елементом економічного життя».

Також слід погодитись з М. Саєнко [15], на думку якого «у кожній галузі формується власне конкурентне середовище, саме тому підприємство повинно правильно оцінити його конкурентів та їх інтереси, галузь (або галузі), в якій воно функціонує, щоб виробити найбільш ефективні конкурентні стратегії, які б забезпечували його високу конкурентоздатність та конкурентостійкість».

З урахуванням існуючого досвіду вивчення конкурентних відносин у різних сферах наукових досліджень та галузях економіки під конкурентним середовищем вітчизняного ринку банківських послуг пропонуємо розуміти сукупність його професійних учасників – банків, а також інших фінансових і нефінансових інституцій з аналогічним продуктивним кошиком, взаємовідносини яких з приводу реалізації власних економічних інтересів та обмеження конкурентного впливу окремих операторів на кон'юнктуру ринку банківських послуг визначають інтенсивність конкуренції на ринку та рівень його розвитку.

Структура конкурентного середовища визначає пріоритети конкурентної стратегії банку, тобто в процесі діяльності банк має враховувати інтенсивність конкуренції та намагатися максимально відповідати потребам ринку.

Ігнорування цього не дозволить банку досягти запланованих результатів діяльності через невідповідність потребам ринку та нездатність протистояти тиску прямих та потенційних конкурентів.

Наступним етапом дослідження розглянемо існуючі підходи до сегментації конкурентного середовища ринку банківських послуг України.

В огляді банківської системи Незалежної асоціації банків України за 2011 р. зазначається, що «банківський сектор сегментований за структурою капіталу (власності), пріоритетними клієнтськими сегментами і частками ринку» [6]. З даним твердженням можна частково не погодитись, адже банківський сектор як сукупність банків II рівня банківської системи України дійсно можна розподілити за формою власності, спеціалізацією та рядом загальновідомих класифікаційних ознак, як то походження капіталу, організаційно-правова форма власності, обслуговуваний сектор ринку, розвиток філійної мережі, масштаби діяльності, тощо. Але за сегментами та клієнтськими групами розподіляється саме ринок банківських послуг, тобто в його структурі можна виокремити ресурсний, кредитний, розрахунковий та інші сегменти, крім того кожен із зазначених сегментів можна розподілити окремо на корпоративний та приватний. Отже конкурентне середовище ринку банківських послуг як сукупність його професійних учасників, які належать до II рівня банківської системи України, доцільно сегментувати на групи банківських установ, східних за певними параметрами діяльності, які властиві виключно банкам, а не ринку банківських послуг.

У даному контексті слід розглянути загальновідомий розподіл вітчизняних банків Комісією з питань нагляду та регулювання діяльності банків Національного банку України за розміром активів на 4 групи (табл. 1).

Таке групування здійснюється з метою здійснення порівняльного аналізу діяльності банків та розподілу наглядових функцій і обов'язків між центральним апаратом і територіальними управліннями Національного банку України [14]. Відповідно до даного розподілу банки I групи вважаються найбільшими, II – великими, III групи – середніми та IV групи – малими.

Дані табл. 1 свідчать, що за чисельністю найбільшою в Україні є група малих банків (у середньому 67% банківського сектора України), сукупні активи яких майже в 7 раз

Таблиця 1

Структура конкурентного середовища ринку банківських послуг за розміром активів вітчизняних банків за період 2009 – 2012 рр. [14]

№ з/п	Група банків	На 01.01.10 р.		На 01.01.2011 р.		На 01.01.12 р.		На 01.01.13 р.	
		Граничні межі розмір активів груп, млн грн	Кількість банків, од.	Граничні межі розмір активів груп, млн грн	Кількість банків, од.	Граничні межі розмір активів груп, млн грн	Кількість банків, од.	Граничні межі розмір активів груп, млн грн	Кількість банків, од.
1	I група	> 13 000	18	> 14 000	17	> 15 000	17	> 20 000	15
2	II група	> 4 000	20	> 4 500	22	> 5 000	19	> 5 000	20
3	III група	> 1 500	21	> 2 000	21	> 3 000	22	> 3 000	25
4	IV група	< 1 500	122	< 2 000	115	< 3 000	117	< 3 000	116
5	Усього зареєстровано банків в Україні		181		175		175		176

менші за сукупні активи банків-лідерів, частка яких становить у середньому 10% банківського сектора України). Аналіз параметрів розвитку банківського сектора України станом на початок 2013 р. показав, що найвищий рівень концентрації капіталу спостерігається у банків I групи: рівень капіталізації найбільших банків України становить 61% сукупної капіталізації банківського сектора, частка зобов'язань у загальних зобов'язаннях становить 64%, частка активів у сукупних активах – 63,5%. Отже найбільші банки обслуговують близько 65% національного ринку банківських послуг (табл. 2).

Отже, окремі статті активів банку не належать до «робочих» (прибуткових активів), тобто не відображають обсяг наданих банком фінансових послуг, не характеризують його активність як фінансового посередника та не впливають на ефективність діяльності банку, а їх частка в сукупних активах банків коливається від 0,1% (за даними фінансової звітності ПАТ «Скатинославський Комерційний Банк» станом на 01.01.2013 р.) до 67% (за даними фінансової звітності ПАТ «Інтеграл-банк» станом на 01.01.2013 р.). Саме тому, на нашу думку, показник обсягу сукупних активів банку не доцільно застосовувати як кри-

Таблиця 2

Параметри розвитку банківського сектора України в розрізі окремих груп банків станом на 01.01.2013 р. [8]

№ з/п	Група банків	Власний капітал		Зобов'язання		Активи	
		млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
1	I група	104 385	61	611 849	64	716 233	64
2	II група	31 217	18	163 461	17	194 679	17
3	III група	11 466	7	90 039	9	101 505	9
4	IV група	23 128	14	91 634	10	114 762	10
5	Банківський сектор	170 196	100	956 983	100	1 127 179	100

Такий підхід до структуривання ринку банківських послуг має як переваги, так і недоліки. Перевагами підходу до розподілу банків за розміром активів є простота і швидкість розрахунків в процесі здійснення порівняльного аналізу їх діяльності. Слід погодитись з даним підходом у частині використання активів банку як показника, що відображає обсяг його капіталу, який в майбутньому принесе йому економічну вигоду у вигляді доходу, а також параметра конкурентних позицій банку на ринку. Але для сегментації банків як суб'єктів конкурентного середовища ринку банківських послуг даний підхід є частково непридатним. Адже сукупні активи банків по суті представляють собою напрями розміщення ресурсів та включають такі основні складові:

- ✦ кредитний портфель (кредити та заборгованість клієнтів);
- ✦ інвестиційних портфель (торгові цінні папери, цінні папери в портфелі банку на продаж, цінні папери в портфелі банку до погашення та інвестиції в асоційовані та дочірні компанії);
- ✦ ліквідні активи (грошові кошти та їх еквіваленти);
- ✦ матеріальні та нематеріальні активи, призначені для матеріально-технічного забезпечення діяльності банку (основні засоби та нематеріальні активи, утримувані для продажу необоротні активи та активи групи вибуття);
- ✦ інші фінансові активи (дебіторська заборгованість за торговими операціями банку; дебіторська заборгованість за операціями з кредитовими та дебетовими картками; заборгованість за фінансовим лізингом; розрахунки за конверсійними операціями; переоцінка фінансових інструментів, що обліковуються за позабалансовими рахунками; похідні фінансові активи, що призначені для обліку хеджування; грошові кошти з обмеженим правом користування тощо);
- ✦ інші активи (дебіторська заборгованість з придбання активів; передоплата за послуги; дорогоцінні метали; майно, що перейшло у власність банку як заставодержателя; інше) тощо.

терій сегментації конкурентного середовища ринку банківських послуг.

Інші автори пропонують розподіляти банки за обслуговуваними галузями економіки на багатогалузеві та одногалузеві [19]; за територіальною ознакою – на національні, закордонні та міжнародні, за ступенем незалежності – на дочірні, самостійні, уповноважені та банки-сателіти (як правило, обслуговують тільки одного клієнта і залежні від нього), за галузеву спеціалізацією – на банки, що обслуговують сільське господарство та інші сектори економіки, за рівнем надійності – на банки вищої категорії надійності, середньої категорії, стабільно функціонуючі банки та банки, що мають ознаки проблемності [20]. Але структуризація конкурентного середовища вітчизняного ринку банківських послуг за такими критеріями не дозволяє встановити тенденції банківської конкуренції та не становить інформаційну базу розробки конкурентної стратегії банку.

У даному контексті цікавим є погляд щодо фрагментації вітчизняної банківської системи, представлений фахівцями Асоціації українських банків в аналітичній записці «Уроки банківської кризи 2008 – 2009 рр. і шляхи стратегічної трансформації банківської галузі України» [21]. На думку практиків-банк'єрів, відсутність законодавчо закріпленої стратегії розвитку національної банківської системи та неефективність існуючих методів державного регулювання фінансового сектора України обумовили трансформацію інфраструктури національного банківського сектора шляхом розподілу банківського сектора України на фрагменти – групи банків, східних за певними параметрами ведення банківського бізнесу (рис. 1).

Враховуючи існуючі тенденції розвитку вітчизняного банківського сектора (активна експансія іноземного капіталу найбільш дохідних сегментів вітчизняного ринку банківських послуг, істотна підтримка Національного банку України банків державної форми власності та майже відсутня його увага до середніх і малих банків з вітчизняним капіталом) слід погодитись із доцільністю дослідження діючих в Україні банків у розрізі зазначених груп. Але, на нашу думку, пріоритетним завданням такого аналізу є фор-

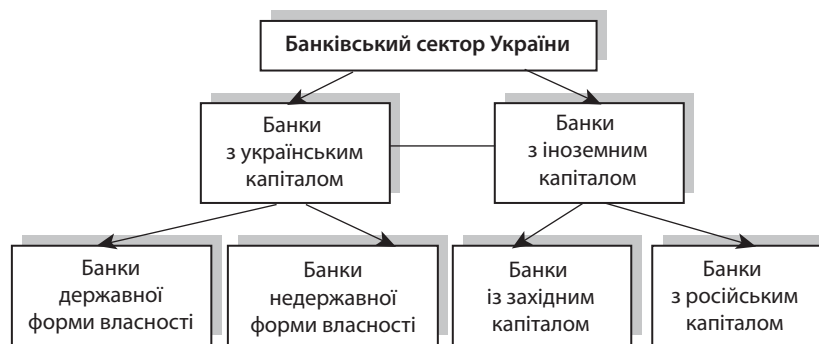

Рис. 1. Фрагментація банківського сектора України за джерелами походження капіталу банків [21]

мування інформаційної бази вироблення нових стандартів банківського нагляду задля зміцнення економічної безпеки банківського сектору і держави в цілому.

Таким чином, огляд існуючих підходів до структурного аналізу конкурентного середовища вітчизняного ринку банківських послуг дозволяє говорити про їх істотну значущість у рамках специфічних досліджень розвитку вітчизняного банківського сектору та непридатність у чистому вигляді для сегментації його конкурентного середовища з таких причин:

- ✦ банківський бізнес як вид економічної діяльності має специфічні ознаки, що унеможливає застосування в банківській сфері загальноприйнятих в економіці методик аналізу;
- ✦ існуючі методики не дозволяють структурувати стратегічних конкурентів банку, тобто визначити лідерів на ринку, претендентів на лідерство, послідовників і аутсайдерів та, відповідно, виокремити серед них прямих і потенційних конкурентів банківської установи;
- ✦ результати застосування наведених методик не дозволяють ідентифікувати рівень конкурентного впливу банків-конкурентів на кон'юнктуру ринку банківських послуг і, відповідно, визначити рівень їх конкурентної сили;
- ✦ результати розподілу банків за наведеними методиками не відповідають потребам інформаційного забезпечення процесу розробки та реалізації конкурентної стратегії банку в цілому.

ВИСНОВКИ

Конкурентне середовище ринку банківських послуг як сукупність банківських установ, що динамічно взаємодіють з метою реалізації власних економічних інтересів та обмеження конкурентного впливу інших суб'єктів, визначає ефективність банківської діяльності та продуктивність банківської системи. У свою чергу, чітке розуміння сегментарної структури конкурентного середовища дозволяє визначити власне положення банку в певному сегменті чи на ринку в цілому, встановити прямих та потенційних конкурентів та виробити ефективні управлінські заходи в процесі обґрунтування конкурентної стратегії банку. Проведене дослідження свідчить про відсутність у науковій літературі ефективного інструментарію структурного аналізу банківського сектору та доводить необхідність формування концептуальних засад сегментації конкурентного середовища національного ринку банківських послуг у рамках удосконалення стратегічного управління конкурентоспроможністю банку.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку вбачаємо у розробці науково-методичних положень сегментації конкурентного середовища національного ринку банківських послуг, адекватних потребам стратегічного управління конкурентоспроможністю банку. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Вовк В. Я.** Стратегічне управління конкурентоспроможністю банків : монографія / В. Я. Вовк. – Х. : НТМТ, 2011. – 336 с.
2. **Єпіфанов А. О.** Конкуренція на банківському ринку України / О. А. Єпіфанов // Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика [Текст] : збірник тез доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції (26 – 28 травня 2011 р.) : у 2 т. / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2011. – Т. 1. – С. 8 – 10.
3. **Єпіфанов А. О.** Науково-методичні підходи до оцінки рівня конкуренції в банківській системі / А. О. Єпіфанов, А. С. Ярошенко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник наукових праць. Т. 31. – Суми : УАБС НБУ. – 2011. – С. 16 – 28.
4. **Козьменко С. М.** Стратегічний менеджмент банку : навчальний посібник / С. М. Козьменко, Ф. І. Шпиг, І. В. Волошко. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2003. – 734 с.
5. **Купалова Г. І.** Теорія економічного аналізу : навч. посібник / Г. І. Купалова. – К. : Знання, 2008. – 639 с.
6. Незалежна асоціація банків України. Огляд банківської системи за 2011 рік – результати діяльності, проблеми та перспективи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nabu.com.ua/ukr/>
7. **Нестеренко С.** Конкурентне середовище як одне з ключових категорій конкурентних відносин / С. Нестеренко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://sophus.at.ua/publ/2011_11_15_16_kampodilsk/section_2_2011_11_15_16/konkurentne_seredovishhe_jak_odne_z_kljuchovikh_kategorij_konkurentnih_vidnosin/4-1-0-46
8. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=64097
9. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання фінансових ринків. Дані фінансової звітності суб'єктів фінансового ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dfp.gov.ua/>
10. Офіційний сайт Української Асоціації Інвестиційного Бізнесу. Ринок у цифрах. Інститути спільного інвестування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.uaib.com.ua/analituaib/publ_ici_quart.html
11. Про банки та банківську діяльність : Закон України : № 2121-III від 7 грудня 2000 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР) . – 2001. – № 5-6. – Ст. 30.

12. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання відносин між кредиторами та споживачами фінансових послуг : Закон України : № 3795-VI від 22 вересня 2011 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2012. – № 21. – ст. 197.

13. Про захист економічної конкуренції : Закон України : № 2210-III : від 11 січня 2001 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2001. – № 12. – Ст. 64.

14. Про розподіл банків на групи : Рішення Комісії з питань нагляду та регулювання діяльності банків Національного банку України : № 974 від 23.12.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nabu.com.ua/Analytics/Grbank_2512_12.pdf

15. Саєнко М. Г. Стратегія підприємства : підручник / М. Г. Саєнко. – Тернопіль: Економічна думка, 2006. – 390 с.

16. Сідельник О. П. Чинники формування конкурентного середовища банку / О. П. Сідельник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nauka.zinet.info/20/sidelnik.php>

17. Стубайло Т. С. Конкуренція в банківській справі / Т. С. Стубайло [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/25_DN_2008/Economics/28637.doc.htm

18. Школьник І. О. Фінансовий ринок України: сучасний стан та стратегія розвитку : монографія / І. О. Школьник. – Суми: ВВП «Мрія-1» ЛТД, УАБС НБУ, 2008. – 348 с.

19. Класифікація та функції банків у сучасних банківських системах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://mobile.pidruchniki.ws/12810419/bankivska_sprava/klasifikatsiya_funktsiyi_bankiv_suchasnih_bankivskih_sistemah

20. Поняття, призначення та класифікація банків [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/13281022/bankivska_sprava/ponyattya_priznachennya_klasifikatsiya_bankiv

21. Уроки банківської кризи 2008 – 2009 років і шляхи стратегічної трансформації банківської галузі України : аналітична записка / Асоціація українських банків [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://aub.org.ua/>

REFERENCES

Kozmenko, S. M., Shpyh, F. I., and Voloshko, I. V. *Stratehichnyi menedzhment banku* [Strategic management of the bank]. Sumy: Universytetska knyha, 2003.

Kupalova, H. I. *Teoriia ekonomichnoho analizu* [The theory of economic analysis]. Kyiv: Znannia, 2008.

“Klasyfikatsiia ta funktsii bankiv u suchasnykh bankivskykh systemakh” [Classification and functions of banks in modern banking systems]. http://mobile.pidruchniki.ws/12810419/bankivska_sprava/klasifikatsiya_funktsiyi_bankiv_suchasnih_bankivskih_sistemah

[Legal Act of Ukraine] (2001).

[Legal Act of Ukraine] (2012).

[Legal Act of Ukraine] (2001).

[Legal Act of Ukraine] (2012). http://www.nabu.com.ua/Analytics/Grbank_2512_12.pdf

“Nezalezna asotsiatsiia bankiv Ukrainy. Ohliad bankivskoi systemy za 2011 rik - rezultaty diialnosti, problemy ta perspektyvy” [Independent Association of Banks of Ukraine. Overview of the banking system in 2011 – performance, problems and prospects]. <http://www.nabu.com.ua/ukr/>

Nesterenko, S. “Konkurentne seredovyshe iak odne z kliuchovykh katehori konkurentnykh vidnosyn” [Competition as one of the key categories of competition]. http://sophus.at.ua/publ/2011_11_15_16_kampodilsk/section_2_2011_11_15_16/konkurentne_seredovishhe_jak_odne_z_kljuhovikh_kategorij_konkurentnikh_vidnosin/4-1-0-46

Ofitsiyni sait Ukrainkoi Asotsiatsii Investytsiinoho Biznesu. http://www.uaib.com.ua/analituaib/publ_ici_quart.html

Ofitsiyni sait Natsionalnoho banku Ukrainy. http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=64097

“Ofitsiyni sait Natsionalnoi komisii, shcho zdiisniue derzhavne rehuliuвання finansovykh rynkiv” [Official Site of the National Commission for the State Regulation of financial markets]. <http://www.dfp.gov.ua/>

“Poniattia, pryznachennia ta klasyfikatsiia bankiv” [The concept, purpose and classification of banks]. http://pidruchniki.ws/13281022/bankivska_sprava/ponyattya_priznachennya_klasifikatsiya_bankiv

Saienko, M. H. *Stratehiia pidpriemstva* [Strategy]. Ternopil: Ekonomichna dumka, 2006.

Sidelnik, O. P. “Chynnyky formuvannia konkurentnoho seredovyscha banku” [Driving a competitive environment of the bank]. <http://nauka.zinet.info/20/sidelnik.php>

Stubailo, T. S. “Konkurentsii v bankivskii spravi” [Competition in banking]. http://www.rusnauka.com/25_DN_2008/Economics/28637.doc.htm

Shkolnyk, I. O. *Finansovy rynek Ukrainy: suchasni stan ta stratehiia rozvytku* [The financial market of Ukraine: current state and development strategy]. Sumy: Mriia – 1 LTD; UABS NBU, 2008.

“Uroky transformatsii bankivskoi haluzi Ukrainy” [The lessons of the banking crisis of 2008-2009 and how the strategic transformation of the banking sector in Ukraine]. <http://aub.org.ua/>

Vovk, V. Ya. *Stratehichne upravlinnia konkurentospromozhnosti bankiv* [Strategic management competitiveness of banks]. Kharkiv: NTMT, 2011.

Yepifanov, A. O., and Yaroshenko, A. S. “Naukovo-metodychni pidkhody do otsinky rivnia konkurentsii v bankivskii systemi” [Scientific and methodological approaches to the assessment of the level of competition in the banking system]. *Problemy i perspektyvy rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy*, vol. 31 (2011): 16-28.

Yepifanov, A. O. “Konkurentsii na bankivskomu rynku Ukrainy” [Competition in the banking market of Ukraine]. *Mizhnarodna bankivska konkurentsii: teoriia i praktyka*. Sumy: UABS NBU, 2011.8-10.